

วัดใหญ่นครชุมน์

ชื่อแหล่ง : วัดใหญ่นครชุมน์

ที่ตั้ง : หมู่ 6 บ้านนครชุมน์ ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง : จักราชบุรีใช้เส้นทางเลียบริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ระยะทางประมาณ 17 กม. ถึงสามแยกเข้าตัวอำเภอโพธาราม ตรงไประยะทางอีกประมาณ 9 กม. เลี้ยวขวาข้ามสะพานข้ามแม่น้ำแม่กลองตรงบ้านม่วง เลี้ยวซ้ายระยะทาง 1 กม. วัดจะตั้งอยู่ทางขวา

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :

สภาพภูมิศาสตร์ : สถานที่ตั้งวัดเป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองทางด้านทิศตะวันออก

แหล่งน้ำ : วัดตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำแม่กลองทางด้านทิศตะวันออก

ประวัติ : ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนเผ่าพันธุ์ต่างๆ เป็นจำนวนมากเข้ามาตั้งถิ่นฐานในที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะชาวมอญซึ่งพระยามอญ 7 องค์ ได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ให้พาครอบครัวและผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง โดยจะแยกย้ายกระจายกันอยู่ในเขตอำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม ชาวมอญที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งนี้ ส่วนแล้วแต่เป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาและยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า จึงได้พากันสร้างวัดขึ้นเป็นศูนย์กลางของชุมชนและท้องถิ่นในลักษณะที่คงเอกลักษณ์ของกลุ่มชนของตนเองไว้ วัดที่สำคัญที่สร้างขึ้นในท้องถิ่นนี้มีจำนวน 2 วัดได้แก่ “ วัดคงคาราม “ เป็นวัดศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์แบบรามัญนิกาย และ ” วัดใหญ่ “ หรือ “ วัดนครชุมน์ “ ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญในการประกอบพิธีกรรม ในวันนักขัตฤกษ์ทางพระพุทธศาสนา เช่น วันบุญเทศกาลออกพรรษา ชาวมอญและผู้คนที่อยู่ในท้องถิ่นนี้ จะพากันมาร่วมกันทำบุญกันอย่างใหญ่โตการละเล่นฉลอง เช่น การแข่งเรือ

ประวัติของการสร้างวัดใหญ่นครชุมน์นั้น กล่าวว่าสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยมีพระทองผาภูมิ เป็นผู้สนับสนุนในการก่อสร้าง อาคารสิ่งก่อสร้างที่เป็นของเก่าแก่คู่กับวัดมา คือ โบสถ์วิหารเจดีย์บรรจุพระธาตุ และต้นโพธิ์ 3 ต้น ซึ่งปลูกคู่วัดมาแต่เดิม เสนาสนะในบริเวณวัดได้รับการบูรณะมา

แล้วหลายครั้ง ครั้งแรกและครั้งที่สองไม่ปรากฏหลักฐาน ครั้งที่สามเมื่อ ปีระกา เอกศก 1271(พ.ศ.2452) โดยพระบุญเป็นผู้ปฏิสังขรณ์ และต่อมาครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ.2512 พระอธิการประเทินเป็นผู้อำนวยการ และครั้งที่ท้ายสุดในปี พ.ศ.2532 ใ้ตั้งบจากรัฐบาลจำนวน 20,000 บาท ทำการซ่อมแซม

กระเบื้องพระอุโบสถ

หลักฐานทางด้านโบราณคดี :

พระวิหาร ชาวมอญเรียกเป็นภาษารามัญว่า “ ปากี ” ลักษณะเป็นอาคารไม้ทรงไทยสร้างอยู่บนฐาน ก่ออิฐถมดิน 2 ชั้น ชั้นล่างขนาดกว้าง 39.45 เมตร ยาว 39.52 เมตร สูง 80 ซม. ฐานชั้นที่สองเป็นฐานอิฐก่อ ลักษณะของอิฐมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ขนาดของฐานกว้าง 22.5 เมตร ยาว 23.4 เมตรและสูง 2.80 เมตร ฐานก่ออิฐสี่เหลี่ยมนี้เดิมมีผู้จะสร้างเป็นพระสถูปเจดีย์มอญขนาดใหญ่แบบพระมูเตจาจันเพื่อให้เป็นประธานของวัด แต่การก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ จึงเหลือให้เห็นแค่ฐานพระสถูปอิฐรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ต่อมามีการสร้างพระวิหารขึ้นบนฐานเป็นอาคารไม้ทรงไทย หลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้อง ซ่อฟ้าใบระกาปูนปั้น หน้าบันปูนปั้นบนแผ่นไม้ ผนังอาคารโล่งทั้งสี่ด้าน ภายในพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูป มีป้ายไม้เขียนอักษรรามัญและไทยว่า “ พระอธิการแข่งได้บำรุงขึ้นครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2479 ” บริเวณมุมของฐานก่ออิฐ และพระวิหารมีเจดีย์มมทรงระฆังแบบมอญชั้นละ 4 องค์

พระพุทธรูป ประดิษฐานภายในพระวิหารทั้งหมดจำนวน 3 องค์ องค์แรกพระพุทธรูปปูนปั้นปางไสยาสน์ ประทับอยู่บนบัลลังก์มีแผงหลัง ขนาดกว้าง 88 ซม. ยาว 4.24 เมตร องค์ที่สองพระพุทธรูปสำริดประทับนั่ง แสดงปางประทานพร ครองจีวรห่มเฉียงเป็นริ้ว ที่พระเศียรมีเครื่องประดับคล้ายพระพุทธรูปในศิลปะพม่าขนาดหน้าตักกว้าง 1.27 เมตร สูง 1.75 เมตร ด้านหน้ามีรูปปั้นอุบาสกชาวมอญ 2 คน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปฏิมากรรมเล่าเรื่อง พุทธประวัติ ตอนหลังจากที่พระพุทธองค์ตรัสรู้แล้วได้ประทานพระเกศาให้แก่พ่อค้า 2 คนคือ ปาลียะ ภัทรลิกะ เป็นพุทธประวัติตอนที่ชาวมอญ-พม่านิยมกันมาก โดยมีเรื่องเล่าว่าต่อมาพ่อค้าทั้งสองได้นำพระเกศาธาคุนั้น ไปบรรจุไว้ในการสร้างพระเจดีย์ชเวดากอง พระพุทธรูปองค์ที่สามที่ประดิษฐานในพระวิหารเป็น พระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางสมาธิ ครองจีวรห่มเฉียงเป็นริ้ว สมัยรัตนโกสินทร์ แบบศิลปะคันธารราฐ

พระอุโบสถ ตั้งอยู่ภายในกำแพงแก้วสี่เหลี่ยมทึบเตี้ยบริเวณด้านหลังพระวิหาร ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้อง ช่อฟ้าใบระกาปูนปั้น หน้าบันต่อเชื่อมกับผนังด้านหน้าและหลัง พระอุโบสถตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมยกพื้นสูงขนาดความกว้าง 8.34 เมตร ความยาว 16.33 เมตร ฐานพระอุโบสถเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่สูงจรดขอบหน้าต่างด้านล่าง ผนังพระอุโบสถด้านหน้าและหลังมีลักษณะคล้ายกัน คือ มีประตูทางเข้า 2 ประตู ด้านบนมีปูนปั้นเป็นรูปซุ้มประดับเหนือกรอบประตูเป็นลวดลายใบไม้แบบฝรั่งทาสี ด้านข้างของกรอบผนังมีเสาหลอกเป็นเสาสี่เหลี่ยม ส่วนบนของผนังเชื่อมต่อกับส่วนของหน้าบัน มีลวดลายแท่งสี่เหลี่ยมคล้ายเสาหลอกประดับ หน้าบันปูนปั้นนูนต่ำลวดลายดอกไม้ หงส์ ลายประแจจีน และลายเรขาคณิตแบบจีน โดยแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนล่างตรงกลางมีอักษรจารึกว่า “ ปรีชาเอกศักดิ์ 1271 พระบุญจัตถการปฏิสังขรณ์บนครั้งที่ 3 ” ในส่วนของลวดลายมีการตกแต่งด้วยเครื่องถ้วยลายคราม และเครื่องถ้วยเบญจรงค์ ผนังด้านข้างสร้างขึ้นไปจรดกับหลังคาด้านบนซึ่งมีชายคายื่นออกมาเพียงเล็กน้อย มีการแบ่งส่วนของผนังออกเป็นช่องๆ โดยเสาหลอกติดผนังรูปสี่เหลี่ยมจำนวน 5 ช่อง ในแต่ละช่องจะมีซุ้มหน้าต่างอยู่ตรงกลาง โดยมีลวดลายปูนปั้นระบาย

สี่เป็นรูปคล้ายพระอาทิตย์เปล่งรัศมี และลายเรขาคณิตแบบฝรั่งทำเป็นรูปซุ้ม

ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น จำนวน 14 องค์ ปัจจุบันพระอุโบสถมีสภาพชำรุดมากแตกร้าวทั้งหลัง ไม่มีการใช้ประกอบศาสนกิจเพราะทางวัดสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นแทน

โบสถมา ตั้งอยู่โดยรอบพระอุโบสถเป็นโบสถมาหินทรายแดงเรียบไม่มีลวดลายตัวโบสถมาจะโค้งส่วนยอดแหลมและกอดลง บริเวณเอวเสมาตวัดเป็นมุมแหลม ส่วนล่างเป็นแท่งสี่เหลี่ยม โบสถมานี้ตั้งอยู่บนฐานบัวลูกแก้วอกไก่ทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ที่ท้องไม้ด้านล่างประดับด้วยเครื่องถ้วยเบญจรงค์

เจดีย์ราย พบจำนวนหลายองค์ ลักษณะเป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูนทรงระฆังและย่อมุมไม้สิบ

สองแบบมอญตั้งอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ 1 องค์ ด้านหลังพระอุโบสถ 2 องค์

เจดีย์ด้านหน้าพระอุโบสถ ลักษณะเป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูนทรงระฆังกลมสูง 7.2 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง 6.5 เมตร ฐานเจดีย์เป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่รูปแปดเหลี่ยม องค์ระฆังกลมมีขนาดเล็กยาวมีลวดลายปูนปั้นตกแต่ง ส่วนยอดเป็นบัวกลุ่มและปลียอดขนาดใหญ่ ปลายสุดมีฉัตรโลหะปัก

เจดีย์ด้านหลังพระอุโบสถ ลักษณะเป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูนทรงระฆังกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4.10 เมตร ตั้งอยู่บนฐานเขียงสี่เหลี่ยมฐานเจดีย์เป็นฐานบัวแปดเหลี่ยม องค์ระฆังกลมเรียบ ส่วนยอดเป็นปล้องไฉน และปลียอดขนาดใหญ่ ปลายสุดมีฉัตรโลหะปัก ส่วนอีกองค์เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองฐานเจดีย์เป็นฐานหน้ากระดานซ้อนกัน 3 ชั้นรองรับฐานสิงห์ 3 ชั้น องค์ระฆังขนาดเล็กย่อมุม ส่วนยอดเป็นปลียอดขนาดใหญ่

ธรรมาสน์ ตั้งอยู่บนพระวิหาร ธรรมาสน์ไม้จำนวน 4 หลัง ชำรุดเหลือเฉพาะส่วนอาสน์ 2 หลัง อีก 2 หลังอยู่ในสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ลักษณะเป็นธรรมาสน์ไม้ หลังคาทรงโค้งมีใบระกาประดับมุงด้วยไม้ มีลวดลายเขียนสีรูปกระเบื้องตอกแต่ง มีคันทวยรองรับหลังคาที่มุมเสาเสาละ 3 อันอาสน์ที่นั่งเป็นชั้นสี่เหลี่ยม ด้านข้างมีผนังทึบเตี้ย เสาธรรมาสน์เป็นเสาสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก 4 เสา อีกหลังหนึ่งหลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา ด้านข้างโล่ง อาสน์มีผนังทึบเตี้ย เสาไม้ขนาดเล็กรองรับ 4 ต้น

การกำหนดอายุสมัย : กรุงศรีอยุธยาตอนปลาย-ต้นกรุงรัตนโกสินทร์

การประกาศขึ้นทะเบียน : ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี : ศาสนสถานยังมีการใช้ประโยชน์

วันเวลาที่ปฏิบัติงาน : สำรวจ 30 ส.ค.39 บันทึก 12 ต.ค.39

ผู้ปฏิบัติงาน : นายเดชา สูดสว่าง

ที่มาของข้อมูล : ประวัติวัดใหญ่ นครชุมน์ . เอกสารบันทึกคำบอกเล่าของประชาชน

สำนักงานศึกษาธิการอำเภอบ้านโป่ง. 2535

ภาพประกอบ :

พระวิหาร หรือ “ป่ากั” วัดใหญ่นครชุมน์

ปฏิมากรรมเล่าเรื่อง พุทธประวัติ ตอนหลังจากพระองค์ตรัสรู้ได้ประทานพระ
เทศาให้แก่พ่อค้า 2 คน คือ ปาลียะ และ ภัทรลิกะ

ธรรมมาสน์ไม้ บนพระวิหารวัดใหญ่นครชุมน์

ลวดลายประดับด้านหน้าพระอุโบสถเก่า

ใบเสมาหินทรายแดง

เจดีย์ทรงกลมก่ออิฐถือปูน แบบมอญ ตั้งอยู่ที่มุมของฐานพระวิหารและโดยรอบพระอุโบสถ

